

Тарасенко Т.В.

викладач Мелітопольського державного педагогічного
університету ім. Богдана Хмельницького

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

За умов упровадження нової педагогічної парадигми особливої значущості набувають соціально-психологічні, організаційно-педагогічні та теоретико-методологічні аспекти проблеми гуманістичного розвитку випускників вищих педагогічних закладів, зокрема вчителів-філологів, оскільки саме ці фахівці мають найширші можливості використання мовних засобів – найпотужнішого інструменту узгодження взаємодії між учасниками різних сфер життєдіяльності, формуючи не тільки емоційне ставлення підростаючого покоління до навчання і знань взагалі, а й прищеплюючи молоді основні загальнолюдські культурні цінності і сприяючи таким чином удосконаленню культури суспільства. Саме тому підвищення рівня педагогічної культури майбутніх учителів філологічних спеціальностей є актуальною проблемою у сучасному освітньому просторі.

Педагогічна культура вчителя є елементом його загальної культури, базується на світогляді особистості та впливає на процес творчої самореалізації. В. Семиченко виділяє такі компоненти професійної культури вчителя, як сформованість наукового світогляду, оволодіння складними прийомами роботи з будь-якою інформацією, розвиток і професіоналізація мислення, становлення певної структури характеру, формування індивідуального стилю діяльності, оптимізація індивідуальної системи життєвих і професійних цінностей, засвоєння творчого підходу до вирішення пізнавальних і практичних завдань, формування стійкої професійної позиції та ін. [2, с. 61] Ю. Чернова, виокремлюючи три аспекти професійного становлення фахівця - освіченість, громадянськість і професійний потенціал - робить висновок, що ці аспекти у сукупності визначають поняття «культура» [3, с. 29]. Н. Мазур на основі аналізу наукових підходів до підготовки викладача вищої школи І. Ісаєва, Н. Ліфінцевої, В. Сластьоніна серед структурних компонентів у змісті професійної

культури вділяє методологічно-рефлексивну культуру, ціннісно-мотиваційний компонент, професійну компетентність, особистісні якості, що забезпечують оволодіння професійно необхідними знаннями і вміннями, комунікативну, інформологічну культуру, професійну активність [1, с. 12]. Підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя-філолога дає змогу вирішити проблеми, що виникають у сфері підготовки та адаптації цих фахівців.

Професійна культура вчителя-філолога складається як результат всебічної підготовки, орієнтованої на професійну майстерність, а не в межах оволодіння вузькою спеціальністю. Для ефективного формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів освітній процес у ВНЗ має сприяти вмотивованості навчальної діяльності студентів, розвитку їх зацікавленості й відповідальності за результати навчання. Виходячи із зазначеного вище, нами було виділено педагогічні умови, які сприяють ефективності процесу формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів-філологів:

1. З метою забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів удосконалення змісту навчання майбутніх учителів-філологів на основі структурно-логічного аналізу професійної культури як системи соціальних якостей, яка безпосередньо забезпечує рівень трудової, професійної діяльності; організація навчального середовища на засадах гуманізації, особистісно орієнтованого підходу. Цілеспрямований вплив на студентів має здійснюватися на основі принципу педагогічної аксіології, який відображає педагогічні цінності у зв'язку між собою, з соціальними й культурними факторами та структурою особистості; поєднання різноманітних методів і форм проведення занять; спільної творчої роботи викладача та студента; забезпечення сприятливого психологічного клімату в навчальних групах.

2. Впровадження в процес підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей інтегрованого спецкурсу "Професійно-педагогічна культура вчителя-філолога", завданням якого є цілеспрямоване формування компонентів професійної культури, розвиток вмінь використовувати психолого-педагогічні механізми навчання, педагогічні принципи побудови занять.

3. Уведення додаткової інформації до курсів фахових дисциплін для забезпечення успішної інтеграції та цілісності педагогічного процесу шляхом укріплення зв'язків між змістом, засобами та формами навчання. Можливості інтеграції фахових дисциплін в процесі формування професійної культури майбутніх учителів-філологів представлено на рис. 1.

Рис. 1. Інтеграція змісту навчання фахових дисциплін в процесі формування професійної культури майбутніх учителів філологічних спеціальностей

4. Дотримання логічної послідовності теоретичного, теоретико-практичного етапів формування професійної культури майбутніх філологів.

5. Здійснення педагогічного моніторингу, який полягає в систематичному одержанні викладачем об'єктивної інформації про хід навчальної діяльності студентів; залучення студентів до активної педагогічної діяльності з подальшим її аналізом; створення належних умов і відповідних стимулів для самостійної роботи студентів, самоосвіти, самовиховання, рефлексії.

Відповідно до розробленої нами системи перший етап формування професійної культури припадає на перший курс навчання у ВНЗ. Цей етап має стимулювально-мотиваційний характер і виконує інформативну функцію. В цей час студенти вивчають такі дисципліни, як "Загальна психологія", "Вікова фізіологія", "Вступ до спеціальності", "Вступ до мовознавства", "Вступ до літературознавства", під час оволодіння якими майбутні вчителі отримують знання психологічних процесів і механізмів на різних етапах розвитку учнів, особливостей навчальної діяльності, отримують наукове підґрунтя для подальшого вивчення фахових дисциплін.

Другий етап є комунікативним за змістом і виконує прогностичну функцію. Цей етап співпадає з другим курсом навчання у ВНЗ, коли студенти опановують такі навчальні дисципліни, як "Вікова та педагогічна психологія", "Педагогіка", теоретичні курси з мовознавства, а також проходять ознайомлювальну практику в школі. В цей час майбутні філологи отримують знання загальних принципів організації педагогічного процесу, розуміння технологій структурування та особливостей навчальної діяльності школярів у відповідності до їх розумової та психологічної діяльності, а також мотивації, водночас здобуваючи широкий спектр знань з

мовознавства та літературознавства.

Третій етап співпадає з третім курсом навчання студентів, виступає як організаційний. Отримавши знання з методики вивчення філологічних дисциплін, основ педагогічної майстерності, основ наукових досліджень, набувши досвіду під час проходження педагогічної практики, студенти знають засоби і технології лігводидактики, розуміються на методах викладання та вивчення мов, вміють аналізувати ефективність методик, обізнані з вимогами до особистості вчителя-філолога і основними вимогами до його професійної діяльності.

Четвертий етап припадає на четвертий курс ВНЗ і виконує навчально-діагностичну функцію. Проводиться моніторинг сформованості рівня професійної культури майбутніх філологів. На цьому етапі ключову роль відіграє педагогічна практика, адже саме її результати дають змогу адекватно проаналізувати рівень сформованості професійної культури студентів, їх здатність ефективно брати участь у навчальному процесі в школі. Саме на цьому етапі доцільно ввести до навчального плану спецкурс "Професійно-педагогічна культура вчителя-філолога", оскільки на цьому рівні студенти вже не тільки рецептивно опрацьовують надану на лекціях інформацію, а й критично оцінюють її з позицій власного досвіду і отриманих з інших дисциплін знань, виділяючи найважливіші для себе соціально-психологічні, організаційно-педагогічні й теоретико-методологічні аспекти проблеми розвитку власної професійної культури. Цей етап також має результативно-координаційну функцію. На ньому оцінюються кінцеві результати – рівні сформованості професійної культури студентів філологічних спеціальностей.

Література:

1. Мазур Н. Зміст професійної культури викладачі вищої школи // Рідна школа. – 2007. - № 4. – С. 12 – 14.
2. Семиченко В. А. Пути повышения эффективности изучения психологии. – К.: Магистр-S, 1997. – 124 с.
3. Чернова Ю. К. Профессиональная культура и формирование ее составляющих в процессе обучения. – М.; Тольятти: Издательство ТолПИ, 2000. – 230 с.